

Bareferanse ya *Mukanda ya Lukutakanu Luzingu mpi Kisalu*

5-11 SEPTEMBRE

**BIMVWAMA YA NDIINGA YA NZAMBI |
1 BANTOTILA 9-10**

“Kumisa Yehowa Sambu na Mayele na Yandi”

w99-F 1/7 30 § 6

**Viziti Mosi ya Nataka Balusakumunu
Mingi**

Ntangu ntotila ya nkento vandaka na ntwa-la ya Salomo, yandi yantikaka kuyula yandi “bangiufula ya mpasi.” (1 Bantotila 10:1) Ngogo ya Kiebreo yina bo me sadila awa, bo lenda balula yo nde “bingana.” Kansi yo ke tendula ve nde ntotila yai ya nkento vandaka kuyula Salomo bingana ya kukonda mfunu. Na Nkunga 49:4, bo me sadila ngogo yango ya Kiebreo sambu na kutubila disumu, lufwa mpi kusumba diaka. Ntembe kele ve nde ntotila-nkento ya Sheba vandaka kutubila mambu ya mudindu ti Salomo sambu na kumeka bunene ya mayele na yandi. Biblia ke tuba nde ntotila-nkento “tubilaka yandi mambu yonso yina vandaka na ntima na yandi.” Ebuna Salomo “pesaka bamvutu na bangiufula na yandi yonso. Kuvandaka ve ata ti kima mosi ya mpasi mingi yina ntotila kukaka ve kutendudila yandi.” —1 Bantotila 10:2b, 3.

w99-E 11/1 20 § 6

Kana Kikalulu ya Kukaba Me Kuma Mingi

Na nima ya kuyituka mingi mambu yina yandi monaka mpi waka, ntotila-nkento tubaka na kudikulumusa yonso nde: “Kiese na bansadi na nge yina ke vandaka ntangu yonso ti nge, mpi ke wa mayele na nge!” (1 Bantotila 10:4-8) Kana yandi tubaka nde bansadi ya Salomo vandaka bantu ya kiese, yo vandaka ve sambu bo vandaka ya kufuluka ti bima mingi, ata nkutu bo

vandaka ti yo. Kansi bansadi ya Salomo vandaka na balusakumunu sambu bo vandaka kuwa ntangu yonso mayele yina Nzambi pesaka na Salomo. Ntotila-nkento ya Sheba kele mpenza mbandu ya mbote sambu na bansadi ya Yehowa ya bubu, bayina ke tulaka ntima na mayele ya Muntu Yina Salaka bo mpi ya mwana na yandi, Yezu Kristu!

w99-F 1/7 30-31

**Viziti Mosi ya Nataka Balusakumunu
Mingi**

Ntotila-nkento ya Sheba yitukaka kibeni mayele yina Salomo vandaka ti yo mpi bimvwama ya kimfumu na yandi, yo yina yandi “kondaka kibeni ndinga.” (1 Bantotila 10: 4, 5) Bantu ya nkaka ke tendulaka nsa yai na “kukonda mpema.” Nkutu muntu mosi ya mayele tubaka nde ntotila-nkento bwaka ngambu! Yo vanda mpidina to ve, ntotila-nkento yitukaka kibeni mambu yina yandi monaka mpi waka. Yandi bingaka bansadi ya Salomo bantu ya kiese sambu bo vandaka kubakisa mayele ya ntotila mpi yandi sakumunaka Yehowa sambu Yehowa tulaka Salomo na kiti ya kimfumu. Yo yina ntotila yina ya nkento pesaka Salomo bakado ya ntalu mingi kibeni, wolo mpamba vandaka na valere ya kiteso ya 40000000 ya badolare ya bilumbu na beto. Salomo mpi pesaka yandi bakado, yandi pesaka ntotila yina ya nkento “konso kima yina yandi vandaka na nzala na yo mpi yina yandi lombaka.” —1 Bantotila 10:6-13.

Bimvwama ya Kimpeve

w08-F 1/11 22 § 4-6

Keti Nge Zabaka Yo?

Inki kele mingi ya wolo yina Ntotila Salomo vandaka ti yo?

Masonuku ke tuba nde Hiram, ntotila ya Tire tindaka batone iya ya wolo na Salomo,

ntotila-nkento ya Sheba mpi pesaka yandi kaka ntalu yo yina mosi ya wolo, mpi bamaswa ya Salomo yina katukaka na Ofire natilaka yandi batone kuluta 14 ya wolo. Disolo ya kele na Biblia ke tuba nde: “Kilo ya wolo yina bo vandaka kunatila Salomo konso mvula vandaka batalanta ya wolo 666,” to kiteso ya batone 22 (1 Bantotila 9:14, 28; 10:10, 14) Ketu yo kele masonga? Inki kiteso ya wolo bo lendaka kubumba na bisika yina bo vandaka kubumba wolo ya bamfumu na ntangu ya ntama?

Bisono mosi ya ntama yina bantu ya mayele ke tudilaka ntima ke tuba nde Pharaon Thoutmosis III ya Ezipte (mvu mafunda zole na ntuala ya ntangu na beto) pesaka kiteso ya batone 12 ya wolo na tempelo ya Amôn-Râ na Karnak. Na mvu-nkama ya nana na ntuala ya ntangu na beto, Ntotila ya Siria Tiglath-pileser III bakaka mpaku ya batone iya ya wolo na bantu ya Tire, mpi Sargon II pesaka ntalu ya mpila mosi bonso kado na banzambi ya Babilone. Bo ke tubaka nde Ntotila Philippe II ya Masedonia (359-336 N.T.B.) vandaka kubaka batone kuluta 25 ya wolo na bisika yina bo ke salaka wolo na Pangée na Thrace.

Bo ke tubana nde ntangu Alexandre le Grand mwana ya Philippe (336-323 N.T.B.) botulaka mbanza ya Suza, yina vandaka mbanza mosi ya bantu ya Persia, yandi bakaka batone ya wolo kiteso ya 1070 na kati ya mbanza mpi diaka yandi bakaka batone ya wolo kuluta 6000 na Persia ya mvimba. Na kutadila mambu yai yonso, mambu yina Biblia ke tuba sambu na mingi ya wolo yina Ntotila Salomo vandaka ti yo kele ve ya luvunu.

12-18 SEPTEMBRE

BIMVWAMA YA NDIINGA YA NZAMBI | 1 BANTOTILA 11-12

“Vanda Mayele Ntangu Nge Ke Pona Nkwelani”

w18.07 18 § 7

“Nani Kele na Lwaka ya Yehowa?”

⁷ Ntangu Salomo vandaka toko, yandi salaka kinduku ya ngolo ti Yehowa. Nzambi pesaka Salomo mayele mingi mpi kisalu mosi ya mfunu ya kutunga tempelo ya kitoko na Yeruzalemi. Kansi Salomo bebisaka kinduku na yandi ti Yehowa. (1 Bantotila 3: 12; 11:1, 2) Nsiku ya Nzambi vandaka kutuba nde ntotila fwete kwela ve “bankento mingi, sambu ntima na yandi kuvila ve nzila.” (Kulonga 17:17) Salomo zitisaka ve nsiku yai. Nsuka-nsuka yandi bakaka bankento 700 mpi bamakangu 300! (1 Bantotila 11:3) Bankento mingi na kati na bo vandaka banzenza mpi vandaka kusambila banzambi ya luvunu. Diaka, Salomo zitisaka ve nsiku ya Nzambi yina vandaka kubuyisa kukwela bankento ya banzenza.—Kulonga 7:3, 4.

w19.01 15 § 6

**Inki Mutindu Nge Lenda Tanina Ntima
na Nge?**

⁶ Satana ke zolaka nde beto kuma bonso yandi disongidila beto lemfuka ve na minsi-ku ya Yehowa mpi beto sala mambu kaka sambu na mambote na beto. Satana ke pusaka beto ve na ngolo na kuyindula mpi kusala mambu bonso yandi. Kansi yandi ke sosaka kulungisa lukanu na yandi na mitindu ya nkaka. Mu mbandu, yandi ke sosaka kubebisa beto na nzila ya bantu yina ke zingaka ti beto. (1 Yoa. 5:19) Yandi ke zaba-

ka nde beto lenda lutisa ntangu ti bo ata beto ke zaba nde banduku ya mbi ta ‘bebi-sa’ mutindu na beto ya kuyindula mpi ya kusala mambu. (1 Bak. 15:33) Yandi sala-ka mutindu yai ti ntotila Salomo. Salomo kwelaka bankento ya mimpani mingi mpi nsuka-nsuka bo “vandaka ti bupusi ya ngolo na zulu na yandi” mpi “malembe-malembe bankento na yandi bendaka ntima na yandi” na kubuya Yehowa.—1 Bant. 11:3; noti na nsi ya lutiti.

w18.07 19 § 9

“Nani Kele na Lweka ya Yehowa?”

9 Kansi Yehowa ke zabaka masumu yina muntu ke salaka. Biblia ke tuba nde: “Yehowa wilaka Salomo makasi sambu yandi bika-ka nde bo benda ntima na yandi ntama ti Yehowa.” Nzambi sadisaka Salomo. Yehowa “monanaka na yandi mbala zole mpi . . . kebisaka yandi sambu na diambu yai kibeni, nde yandi fwete landa ve banzambi ya nkaka. Kansi yandi zitisaka ve mambu yina Yehowa tubaka.” Yo yina, yandi vidisaka dibaku ya kundimama na Nzambi mpi Nzambi sadisaka yandi diaka ve. Yehowa ndimaka ve nde bantekolo ya Salomo kuyala dikanda ya mvimba ya Izraele mpi bo kutanaka ti bampasi bamvula mingi kibeni.—1 Bantotila 11:9-13.

Bimvwama ya Kimpeve

w18.06 13-14 § 1-4

Yandi Vidisaka Dikabu ya Kundimama na Nzambi

Rehoboami vukisaka basoda na yandi sambu na kunwanisa makanda yina teleminaka luyalu na yandi. Kansi Yehowa tindaka profete Shemaya na kuzabisa bo nde: “Beno fwete kwenda ve kunwana ti bampangi na beno bantu ya Izraele. Konso muntu fwe-te vutuka na nzo na yandi, sambu mono

muntu me sala nde diambu yai kusalama.” —1 Bantotila 12:21-24.

Keti yo vandaka pete sambu Rehoboami kulemfukila Yehowa? Inki mutindu bantu ta tadila ntotila yai ya mpa ya songaka bantu nde yandi ta pesa bo ndola “ti bafimbu ya bansende,” kansi ntangu yai yandi ta pesa bo diaka ve ndola? (Fwanisa ti 2 Bansangu 13:7.) Ata bantu lendaka kuyindula mambu ya mutindu na mutindu, ntotila ti basoda na yandi “lemfukilaka ndinga ya Yehowa mpi bo vutukaka na banzo na bo, mutindu Yehowa songaka bo.”

Inki dilongi beto lenda baka? Yo kele mfunu na kulemfukila Nzambi ntangu yonso, ata bantu ke seka beto. Nzambi ta landa kusakumuna beto kana beto ke lemfukila yandi. —Kulonga 28:2.

Keti Nzambi sakumunaka bulemfu ya Rehoboami? Rehoboami landaka kuyala dikanda ya Yuda mpi ya Benyamini mpi yandi tungaka bambanza ya mpa na makanda yai. Yandi kumisaka mpi bambanza ya nkaka “ngolo mingi kibeni.” (2 Bansangu 11:5-12) Kima ya ke benda dikebi kele nde, yandi zitisaka bansiku ya Yehowa kaka na ntangu fioti. Sambu kimfumu ya bikanda kumi kumaka kusambila biteki, bantu mingi ya makanda yai kwendaka na Yeruzalemi sambu na kupesa maboko na Rehoboami mpi na lusambu ya kieleka. (2 Bansangu 11:16, 17) Yo yina kimfumu ya Rehoboami kumaka ngolo sambu yandi lemfukilaka Yehowa.

19-25 SEPTEMBRE

BIMVWAMA YA NDIINGA YA NZAMBI | 1 BANTOTILA 13-14

“Sambu na Nki Beto Fwete Sepela ti Bima ya Beto Kele ti Yo mpi Kuzaba Bandilu na Beto?”

w08 1/8 13 § 4

Tanina Kwikama na Ntima Mosi

⁴ Na nima Yeroboami kusongaka profete ya Nzambi ya kyeleka nde: “Beto kota na nzo, beto dia, ebuna mono ta pesa nge matabisi.” (1 Bant. 13:7) Profete zolaka kusala inki ntangu yai? Keti yandi zolaka kundima na kukwenda na nzo ya ntotila na nima ya kuzabisa yandi nsangu ya ndola? (Nk. 119:113) To keti yandi zolaka kubuya kukwenda ti ntotila, ata ntotila kuvandaka mawa-mawa? Ntembe kele ve nde Yeroboami kuvandaka ti bamwaye ya kupesa matabisi mingi na banduku na yandi. Kana profete ya Nzambi kukunaka na kinsweki mpusa ya kuvanda ti bima mingi ya kinsuni, matabisi ya ntotila zolaka kuvanda mpukumuna ya nene. Kansi, Yehowa kuzabisaka yandi “na kunwa ve to kudia konso kima ti na kuvutuka ve nzila ya [yandi] kwisilaka.” Yo yina, profete kupesaka mvutu ya pwelele nde: “Ata nge pesa mono ndambu ya kimvwama na nge, mono ke kwenda ve ti nge na kudia to na kunwa.” Profete vutukilaka na nzila yankaka. (1 Bant. 13:8-10) Inki dilongi desizio ya profete kelonga beto na yina metala kwikama ya masonga?—Roma 15:4.

w08 1/8 15 § 15

Tanina Kwikama na Ntima Mosi

¹⁵ Inki dilongi yankaka beto lenda baka na kifu ya profete yina kukatukaka na Yuda? Bingana 3:5 ketuba nde: “Tula ntima na nge yonso na Mfumu Nzambi; kutula ntima ve na mambu ya nge mosi ke yindulaka nde nge zaba.” Na kisika ya kulanda na kutula ntima na Yehowa mutindu yandi salaka yo ntete, na dibaku yina profete ya katukaka na Yuda kutulaka ntima na mayele na yandi mosi. Yandi vidisaka luzingu na yandi mpi lukumu na yandi ya mbote na meso ya Nzambi sambu na kifu na yandi. Mambu ya kukuminaka yandi kemonisa mpenza mfunu

ya kuvanda ya kudikulumusa mpi ya kwikama na kisalu ya Yehowa!

w08 1/8 14 § 10

Tanina Kwikama na Ntima Mosi

¹⁰ Yo lombaka nde profete ya Yuda kubakisa mayele ya mbi ya profete ya mbuta. Yandi lendaka kudiya nde, ‘Sambu na nki Yehowa kutindaka wanzo na muntu yankaka sambu na kupesa mono bantuma ya mpa?’ Profete lendaka kulomba Yehowa na kute ndudila yandi ntuma yina, kansi Masonuku kemonisa ve nde yandi salaka yo. Yo ketuba kaka nde, “Profete ya Yuda vutukaka ti profete yina, bo kotaka na nzo na yandi, bo diaka, bo nwaka.” Yehowa kusepelaka ve. Nsukansuka ntangu profete yina bo kusaka vandaka kuvutuka na Yuda, yandi kutanaka ti ntambu mpi yo fwaka yandi. Kisalu na yandi ya kiprofete kusukaka na mutindu ya mbi mpenza!—1 Bant. 13:19-25.

Bimvwama ya Kimpeve

w10 1/8 32 § 5

Yandi Ke Sosaka Mambu ya Mbote na Bantu

Kima ya kuluta mfunu kele nde, bangogo ya 1 Bantotila 14:13 kelonga beto kima mosi ya kitoko na yina metala Yehowa mpi mambu yina yandi kesosaka na beto. Yibuka nde kuvandaka na dyambu mosi ya mbote yina Nzambi “kumonanaka na” Abiya. Yo ke pwelele nde Yehowa kutalaka ntima ya Abiya tii kuna yandi monaka mwa mambu ya mbote. Kana beto fwanisa yandi ti bantu ya dibuta na yandi, mutindu muntu mosi ya mayele kutubaka yo, Abiya kuvandaka diyaka mosi mpamba “na kati ya kimvuka ya matadi.” Yehowa kusepelaka ti dyambu yina ya mbote mpi yandi futaka yandi, yandi monisaka mawa na muntu mosi yai ya dibuta mosi ya mbi.

26 SEPTEMBRE–2 OCTOBRE

BIMVWAMA YA NDIINGA YA NZAMBI | 1 BANTOTILA 15-16

“Aza Vandaka Kikesa—Ebuna Nge?”

w12-F 15/8 8 § 4

“Nge Ta Baka Lusakumunu Sambu na Kisalu na Nge”

Na nsungi ya bamvula 20 yina landaka kukabwana ya dikanda ya Izraele na bimfumu zole, dikanda Yuda kumaka ti bikalulu ya mbi sambu bo kumaka kusala mambu yina mimpani vandaka kusala. Ntangu Aza kumaka ntotila na mvu 977 na ntwala ya ntangu na beto, ata nkutu nzo ya kimfumu vandaka kusambila banzambi yina bantu ya Kanana vandaka kusambila sambu na kubuta. Kansi mukanda ya Bansangu yina bo sonikaka na nzila ya mpeve santu mpi ya ke tubila luyalu ya Aza ke tuba nde yandi “salaka mambu ya mbote mpi ya lunungu na meso ya Yehowa Nzambi na yandi.” Aza “katulaka bamesa-kimenga ya banzenza mpi bisika ya kunanguka, yandi panza-panzaka makunzi ya santu, mpi zengaka banti ya santu.” (2 Bansangu 14:2, 3) Aza kulaka mpi “babakala yina vandaka bandumba ya tempelo” na kimfumu ya Yuda, babakala yina vandaka kuvukisa nitu ti babakala ya nkaka na zina ya dibundu. Aza sukaka ve kaka pana. Kansi yandi siamisaka mpi bantu na “kusosa Yehowa Nzambi ya ba-nkaka na bo mpi na kuzitisa Nsiku ti ntuma” ya Nzambi.—1 Bantotila 15:12, 13; 2 Bansangu 14:4.

w17.03 19 § 7

Sadila Yehowa na Ntima ya Mvimba!

⁷Inki mutindu beto lenda zaba kana nti-ma na beto kele ya mvimba na Yehowa to ve? Kudiyula nde: ‘Keti mono ke lemfukilaka Yehowa ata na ntangu ya mpasi? Keti

mpusa na mono ya ngolo ke vandaka nde dibundu na yandi kuvanda bunkete?’ Yindula bikesa yina Aza monisaka ntangu yandi katulaka nkaka na yandi ya nkento na kiyeka ya mama ya ntotila. Bantangu ya nkaka, yo ta lomba nde nge vanda kikesa bonso Aza. Mu mbandu, inki nge ta sala kana muntu ya dibuta to nduku na nge ya ngolo me sala disumu, me balula ve ntima mpi bo me basisa yandi na dibundu? Keti nge ta yambula kukangama ti yandi? Inki lukanu nge ta baka?

it-1-F 195 § 5

Aza

Na ntangu mosi buna Aza kondaka mayele mpi tudilaka ve Yehowa ntima, kansi bikalulu na yandi ya mbote mpi mutindu salaka nde bantu kukuma diaka kusambila Yehowa salaka nde Yehowa kutadila ve bifu yina yandi salaka, kimpwanza na yandi na lusambu ya banzambi ya luvunu lutaka na ntama bifu na yandi, mpi bo ke tangaka yandi na kati ya bantotila ya Yuda yina vandaka ti lukwikilu ya ngolo. (2Bs 15:17) Bamvula 41 yina Aza yalaka Yuda kwendilaka ti luyalu ya bantotila nana ya Izraele: Yeroboami, Nadabi, Basha, Ela, Zimri, Omri, Tibni (yandi yelaka kitini mosi ya Izraele na kimbanda ti Omri), mpi Ahabi. (1Bn 15:9, 25, 33; 16:8, 15, 16, 21, 23, 29) Ntangu Aza fwaka, mwana na yandi Yehoshafati kumaka ntotila na kisika na yandi.—1Bn 15:24.

Bimvwama ya Kimpeve

w98-F 15/9 21-22

Keti Nzambi Kele Muntu ya Kieleka na Meso Nge?

Mu mbandu, tanga mambu yina Biblia tuba-ka dezia na ntwala sambu na ndola yina konso muntu yina ta tunga diaka Yeriko ta baka, mpi tadila mutindu mambu yango

lunganaka. Yozue 6:26 ke tuba nde: “Yozue diaka ndefi yai: ‘Muntu yina ta meka kutunga diaka mbanza yai ya Yeriko, yandi kele muntu ya bo me singa na ntwala ya Yehowa. Ntangu yandi ta tula fondasio na yo, mwana na yandi ya ntete ta fwa, mpi ntangu yandi ta tula bakielo na yo, mwana na yandi ya nsuka ta fwa.’” Mambu yai lunganaka na nima ya bamvula kiteso ya 500, mutindu 1 Bantotila 16:34 ke monisa yo. Yo ke tuba nde: “Na bilumbu [ya Ntotila Ahabi], Yele muntu ya Betele tungaka diaka Yeriko. Ntangu yandi tulaka fondasio na yo, mwana na yandi ya ntete Abirami fwaka, mpi ntangu yandi tulaka bakielo na yo, mwana na yandi ya nsuka Segubi fwaka, kaka mutindu Yehowa tubaka na nzila ya Yozue mwana ya Nuni.” Kaka Nzambi yina kele muntu ya kieleka muntu lenda pesa bantu mpeve santu na yandi sambu na kutuba mambu yina ta salama mpi kaka yandi muntu ke salaka yonso sambu yo lungana.

3-9 OCTOBRE

BIMVWAMA YA NDIINGA YA NZAMBI | 1 BANTOTILA 17-18

“Tii Nki Ntangu Beno Ta Tenga-Tenga na Kati ya Bangindu Zole?”

w17.03 14 § 6

Monisa Lukwikilu—Baka Balukanu ya Mbote!

⁶ Na Ntoto ya Lusilu, yo lombaka nde bantu ya Izraele kubaka lukanu ya kusambila Yehowa to banzambi ya nkaka. (**Tanga Yozue 24:15.**) Lukanu yango vandaka kumonana bonso ya fioti. Kansi yo zolaka kunatila bo luzingu to lufwa. Na bilumbu ya bazuzi, bantu ya Izraele bakaka lukanu ya mbi. Bo yambulaka kusambila Yehowa, bo kumaka kusambila banzambi ya luvunu. (Bazuzi 2:

3, 11-23) Na nima, na bilumbu ya profete Eliya, yo lombaka nde bansadi ya Nzambi kupona kusambila Yehowa to Baale, nzambi ya luvunu. (1 Bantotila 18:21) Lukanu yango vandaka kumonana pete, sambu kusadila Yehowa kele mbote kuluta kusambila nzambi ya nkaka. Muntu ya mayele lenda meka ve kusambila kiteki. Kansi bantu ya Izraele kukaka ve kubaka lukanu. Biblia ke tuba nde bo vandaka ‘kutenga-tenga na kati ya bangindu zole.’ Eliya siamisaka bo na mayele yonso na kusambila Yehowa, Nzambi ya kieleka.

ia 88 § 15

Yandi Nwaninaka Lusambu ya Kieleka

¹⁵ Na mutindu yina, banganga-nzambi ya Baale kumaka kusala mambu kukonda kudi-yala, ‘bo dilaka ngolo mpi mutindu vandaka kikalulu na bo, bo bakaka bambele mpi bo kudizenga-zengaka tii kuna menga basikaka.’ Kansi mambu yonso yina salaka ata kima ve! ‘Ata ndinga ve, ata muntu mosi ve pesaka bo mvutu, mpi ata muntu mosi ve tudilaka bo dikebi.’ (1 Bant. 18:28, 29) Ya kieleka, Baale vandaka ve. Yandi vandaka kima yina Satana gangaka sambu na kupusa bantu na kuyambula Yehowa. Diambu ya kieleka kele nde, bantu yina ke pona bubu yai mfumu ya nkaka na kisika ya Yehowa ta lemba nitu, mpi nkutu ta wa nsoni.—**Tanga Nkunga 25:3; 115:4-8.**

ia 90 § 18

Yandi Nwaninaka Lusambu ya Kieleka

¹⁸ Na ntwala nde Elia kusala kisambu, mballa ya nkaka kibuka yina vandaka pana vandaka kudi-yula kana Yehowa zolaka kumonana Nzambi ya luvunu bonso Baale. Kansi na nima ya kisambu, mfunu ya kudi-yula vandaka diaka ve. Biblia ke tuba nde: ‘Yehowa tindaka tiya mpi yo yokaka makabu yonso, bankuni, matadi ti ntoto. Mpi masa

yumaka na dibulu.’ (1 Bant. 18:38) Yai mvutu mosi ya kuyituka kibeni! Bantu salaka inki?

Bimvwama ya Kimpeve

ia 86, lupangu

Yandi Nwaninaka Lusambu ya Bunkete

Musibu ya Bilumbu ya Elia Salaka Bilumbu Ikwa?

Elia, profete ya Yehowa zabisaka Ntotila Akabi nde kubika fioti musibu yina yanda zolaka kukuma na nsuka. Yo salamaka na “mvula ya tatu”—ntembe kele ve nde yantika kilumbu yina Elia bikulaka nde mvula ta noka diaka ve. (1 Bant. 18:1) Yehowa nokisaka mvula ntangu fioti na nima ya ntangu yina Elia tubaka nde Yehowa ta nokisa yo. Bantu ya nkaka lenda tuba nde, musibu yina sukaka na nsungi ya mvula na yo ya tatu, mpidina yo lungisaka ve bamvula tatu. Kansi, Yezu ti Yakobo ke zabisa beto nde musibu bakaka “bamvula tatu ti bangonda sambanu.” (Luka 4:25; Yak. 5:17) Keti mambu yina kele na Biblia kele ve na kuwakana?

Ata fioti ve. Na Izraele ya ntama musibu vandaka kubaka ntangu mingi, tii na bangonda sambanu. Ntembe kele ve nde, ntangu yina Elia kwisaka kuzabisa Akabi mambu ya me tala musibu, yo bakaka dezia ntangu mingi kuluta ntangu yina yo vandaka kusala mpi musibu yango vandaka ngolo kibeni. Nkutu, yo yantikaka dezia bangonda sambanu na ntuala. Yo yina, yantika ntangu yina Elia bikulaka musibu yina tii ntangu yandi tubila nsuka na yo “na mvula ya tatu”, yo vandaka me sala dezia bamvula tatu ti ndambu. Ntangu bantu vukanaka sambu na kumona kumekama ya nene na Ngumba ya Karmele, “bamvula tatu ti bangonda sambanu” lutaka dezia.

Beto tadila sesepi yai ntangu yina Elia kwendaka kutala Akabi na mbala ya ntete. Bantu vandaka kuyindula nde Baale vandaka ‘muntu yina ke twadisaka matuti,’ to nzambi yina zolaka kunokisa mvula sambu na kusukisa musibu. Kana musibu bakaka ntangu mingi kuluta ntangu yina yo vandaka kusala, ntembe kele ve nde bantu vandaka kudiya nde: ‘Baale kele na wapi? Inki ntangu yandi ta nokisa mvula?’ Ntangu Elia tubaka nde mvula mpi malulu ta monana ve tii ntangu yandi mosi ta tuba nde yo monana diaka, ntembe kele ve nde yo lembisaka bansambidi ya Baale.—1 Bant. 17:1.

10-16 OCTOBRE

**BIMVWAMA YA NDIINGA YA NZAMBI |
1 BANTOTILA 19-20**

“Sosa Kikesa na Yehowa”

w19.06 15 § 5

Tula Ntima na Yehowa na Ntangu ya Mpasi

5 Tanga 1 Bantotila 19:1-4. Ata mpidina, Eliya waka boma ntangu ntotila-nkento Yezabele zolaka kufwa yandi. Yo yina yandi tinaka na Bere-sheba. Yandi kudiyangisaka mingi yo yina “yandi lombaka nde yandi fwa.” Sambu na nki Eliya kudiyangisaka mutindu yina? Sambu Eliya vandaka muntu ya kukonda kukuka “ti mawi bonso ya beto.” (Yak. 5:17) Ziku Eliya tulaka basusi mingi mpi yo lembisaka yandi ngolo. Mbala ya nkaka Eliya yindulaka nde bikesa yonso yina yandi salaka sambu na kusiamisa lusambu ya kieleka vandaka mpamba mpi ata muntu mosi ve na Izraele sobaka; yandi yindulaka mpi nde yandi mpamba landaka kusambila Yehowa. (1 Bant. 18:3, 4, 13; 19:10, 14) Beto lenda yituka mutindu profete yai ya kwikama waka boma kansi Yehowa bakisaka mawi na yandi.

ia 103 § 13

Nzambi na Yandi Lembikaka Yandi

¹³ Nge ke yindula nde Yehowa waka nki mutindu tuka na zulu ntangu yandi monaka profete yina yandi ke zolaka mingi me lala na nsi ya nti na ntoto ya zelo na zelo mpi ke lomba lufwa? Mfunu ya kusosa mvutu kele ve. Ntangu mpongi yibaka Elia, Yehowa tindilaka yandi wanzio. Wanzio yango simbaka Elia mpi tedimisaka yandi na mawete yonso, ebuna tubaka nde: “Telama, nge dia.” Elia salaka mpidina, sambu wanzio yidikilaka yandi na zola yonso madia ya kukonda mindondo, disongidila dimpa ya tiya mpi masa ya kunwa. Keti yandi pesaka wanzio matondo? Disolo ke tuba kaka nde profete diaka mpi nwaka masa, mpi na nima yandi vutukaka na mpongi. Keti yandi lembaka mingi mpi mpila ya kutuba vandaka ve? Yo vanda mpidina to ve, wanzio tedimisaka yandi diaka sambu na mbala ya zole, ziku ntangu suka tanaka. Na mbala yina diaka, yandi siamisaka Elia nde: “Telama, nge dia,” mpi yandi yikaka bangogo yai ya kitoko, sambu “nge ke kwenda nzila mosi ya nda.”—1 Bant. 19:5-7.

ia 106 § 21

Nzambi na Yandi Lembikaka Yandi

²¹ Na mambu yina yonso, disolo yango ke yibusa beto nde Yehowa vandaka ve na kati ya bima yai ya ke monisa ngolo ya lugangu na mutindu ya kuyituka. Elia zabaka nde Yehowa kele ve nzambi yina ke kitukaka bima ya lugangu, bonso Baale, yina bansambidi na yandi vandaka kukumisa bonso ‘muntu yina ke twadisaka matuti,’ to muntu yina ke nokisaka mvula. Yehowa kele mpenza Nto ya bangolo yonso yina kele na lugangu, mpi yandi kele nene kibeni kultura konso kima yina yandi me salaka. Ata zulu yina ke monanaka lenda kuka yandi ve!

(1 Bant. 8:27) Inki mutindu mambu yai yonso sadisaka Elia? Kuvila ve nde, yandi waka boma. Sambu Yehowa, Nzambi yina kele ti ngolo yonso ya kuyituka vandaka na lweka na yandi, Elia vandaka ve ti kikuma ya kuwa Akabi mpi Yezabele boma!—**Tanga Nkunga 118:6.**

ia 106 § 22

Nzambi na Yandi Lembikaka Yandi

²² Ntangu tiya vilaka, yo kumaka pima mpi Elia waka ‘ndinga mosi ya pima mpi ya nsi.’ Yo songaka Elia na kutuba diaka mutindu yandi vandaka kuwa, mpi yandi salaka yo; yandi tubilaka pwelele mambu yina vandaka kuyangisa yandi sambu na mbala ya zole. Ziku diambu yai bwisaka yandi diaka ntima. Ntembe kele ve nde, Elia bakaka ndembikilu mingi na mambu yina ‘ndinga ya pima mpi ya nsi’ zabisaka yandi na nima. Yehowa bwisaka Elia ntima na kusongaka yandi nde yandi vandaka na mfunu mingi. Inki mutindu? Nzambi monisaka na mutindu ya nene lukanu na yandi na yina me tala kuka-tula lusambu ya Baale na Izraele. Yo kele pwelele nde, kisalu ya Elia vandaka ve ya mpamba, sambu lukanu ya Nzambi vandaka kukwenda na ntwala. Diaka, Yehowa landaka kusadila Elia bonso profete na yandi, sambu Yehowa tindaka yandi diaka na kusala kisalu yina mpi pesaka yandi bantuma ya sikisiki.—1 Bant. 19:12-17.

Bimvwama ya Kimpeve

w16.04 8 § 17

Nzambi Ke Ndimaka Bantu ya Kwikama

¹⁷ Batoko mingi na mabundu, babakala mpi bankento, me buyaka na luzolo yonso kukwela to kubuta, sambu na mwa ntangu mosi buna. Sambu na nki? Bo ke zolaka kudipesa mingi na kisalu ya Yehowa. Bampangi mingi mpi ya bambuta ke salaka bibansa,

bo ke sadilaka ntangu na bo na kisalu ya Yehowa, na kisika ya kulutisa yo ti bana to bantekolo na bo. Bankaka ke tungaka banzo na beto ya lusambu, to me kotaka Nzo-Nkanda ya Bansamuni ya Kimfumu, mpi me kwendaka na mabundu yina kele ti mfunu ya bansamuni mingi. Bankaka ke yidikaka manaka na bo sambu na kusamuna mingi na nsungi ya Lusungiminu. Yehowa lenda vila ve ata fioti bibansa yina bampangi yai yonso ya kwikama ke sala na zola yonso. (**Tanga Baebreo 6:10-12.**) Ebuna nge? Keti nge ta ndima kusala bibansa sambu na kudipesa mingi na kisalu ya Yehowa?

17-23 OCTOBRE

BIMVWAMA YA NDIINGA YA NZAMBI | 1 BANTOTILA 21-22

“Landa Mbandu ya Mutindu Yehowa Ke Sadilaka Kiyeka”

it-1-F 1266 § 1

Yehowa ya Makesa

Ntangu Yozue monaka wanzio mosi ya kwisaka kutala bo pene-pene ti Yeriko, yandi yulaka wanzio yango kana yandi vandaka sambu na bantu ya Izraele to sambu na bambeni. Kansi wanzio yina songaka yandi nde: “Ve, mono me kwisa bonso mfumu ya basoda ya Yehowa.” (Yoz 5:13-15) Profete Mikaya songaka ntotila Ahabi mpi ntotila Yehoshafati nde: “Mono monaka Yehowa me vanda na kiti na yandi ya kimfumu mpi makesa yonso ya zulu me telama pene-pene na yandi, na diboko na yandi ya kitata mpi na diboko na yandi ya kimama.” Yo kele pwelele nde yandi vandaka kutubila bana ya Yehowa yina kele bampeve. (1Bn 22:19-21) Bangogo “Yehowa ya makesa” ya bo me sadila awa me fwana mpenza sambu yo ke monisa nde bawanzio kele ya

mutindu na mutindu, disongidila basherube, baserafe mpi bawanzio ya nkaka (Yez 6:2, 3; Kuy 3:24; Kus 5:11) mpi nde bo kele ya kuyidika mbote na bimvuka, yo yina Yezu tubaka nkutu nde yandi lendaka kubinga “bimvuka kuluta 12 ya bawanzio” sambu na kusadisa yandi. (Mat 26:53) Na kisambu yina ntotila Ezekiasi salaka sambu na kulomba lusadisya na Yehowa, yandi bingaka yandi “Yehowa ya makesa, Nzambi ya Izraele, yina me vanda na kiti ya kimfumu na zulu ya basherube.” Yo kele pwelele nde yandi yindulaka sanduku ya kuwakana mpi baluse ya basherube yina vandaka na zulu ya mufiniku na yo sambu yo vandaka kumonisa kiti ya kimfumu ya Yehowa yina kele na zulu. (Yez 37:16; 1Sa 4:4; 2Sa 6:2) Nsadi ya Elisha yina vandaka kuwa boma bakaka kikese ntangu yandi monaka na mutindu ya kuyituka ntoto ya bangumba yina “vandaka ya kufulukuka ti bampunda mpi bapusu-pusu ya bitumba ya tiya” na nziunga ya mbanza yina Elisha vandaka. Yo vandaka kimvuka mosi ya bawanzio ya Yehowa.—2Bn 6:15-17.

w21.02 4 § 9

“Mfumu ya Konso Bakala Kele Kristu”

9 **Kudikulumusa.** Yehowa me luta bantu yonso na mayele kansi yandi ke waka bangindu ya bansadi na yandi. (Kuy. 18:23, 24, 32) Na dibaku mosi, yandi bikaka nde bantu yina kele na nsi ya kiyeka na yandi kupesa bangindu na bo. (1 Bant. 22:19-22) Yehowa kele ya kukuka kansi yandi ke lombaka beto ve na kusala mambu na mutindu ya kukuka. Yandi ke sadisaka bantu ya kukonda kukuka yina ke sadilaka yandi na kusala mambu mbote. (Nk. 113:6, 7) Yo yina, Biblia ke bingaka Yehowa “nsadisi.” (Nk. 27:9; Baeb. 13:6) Ntotila Davidi tubaka nde yandi salaka kisalu ya nene yina Yehowa pesaka yandi sambu na kudikulumusa ya Yehowa mpi sambu Yehowa sadisaka yandi.—2 Sam. 22:36.

it-2-F 255

Luvunu

Yehowa ke bikaka nde “ngolo mosi ya luvunu” kukusa bantu yina ke sepelaka na luvunu “sambu bo ndima mambu ya luvunu” na kisika ya kundima nsangu ya mbote ya me tala Yezu Kristu. (2Te 2:9-12) Yai mambu ya kuminaka ntotila Ahabi ya Izraele bamvula mingi me luta. Baprofete ya luvunu songaka yandi nde yandi ta nunga bitumba yina yandi zolaka kunwana na bantu ya Ramoti-gileadi kansi Mikaya, profete ya Yehowa, songaka yandi nde yandi ta nunga ve. Kaka mpila Mikaya tubaka, Yehowa pesaka nzila na mpeve mosi na kukuma “mpeve ya ke kusaka” na munoko ya baprofete ya Ahabi. Yo ke tendula nde mpeve yai pusaka bo na kutuba mambu ya luvunu yina bo mosi vandaka kuzola kutuba mpi yina Ahabi vandaka kuzola kuwa. Bo kebisaka Ahabi na ntwala kansi yandi sepelaka kulanda mambu ya luvunu yina baprofete na yandi songaka yandi. Yo yina yandi fwaka.—1Bn 22:1-38; 2Bs 18.

Bimvwama ya Kimpeve

w21.10 3 § 4-6

Kubalula Ntima na Masonga Yonso Ke Tendula Nki?

⁴ Nsuka-nsuka, ntima-nda ya Yehowa kumaka na nsuka. Yandi tindaka profete Eliya sambu na kusonga Ahabi ti Yezabele nde yandi ke pesa bo ndola. Yehowa tubaka nde yandi ta fwa bantu yonso ya dibuta na bo. Mambu yina Yehowa tubaka na nzila ya Eliya pesaka Ahabi mpasi mingi. Diambu ya kuyituka kele nde ntotila yina ya lulendo, ‘kudikulumusaka.’—1 Bant. 21:19-29.

⁵ Ata Ahabi kudikulumusaka na dibaku yina, mambu yina yandi salaka na nima monisaka nde yandi balulaka ve ntima na masonga yonso. Yandi katulaka ve lusambu ya Baa-

le na kimfumu na yandi. Yandi siamisaka ve bantu na kusambila Yehowa. Mambu ya nkaka yina yandi salaka, monisaka kibeni nde yandi balulaka ve ntima na masonga yonso.

⁶ Ntangu Ahabi bingaka Yehoshafati, ntotila ya mbote ya Yuda na kuvukana ti yandi sambu na kunwana ti bantu ya Siria, Yehoshafati songaka yandi nde bo yula ntete profete ya Yehowa na ntwala ya kukwenda na bitumba. Ahabi buyaka ntete ngindu yina Yehoshafati pesaka. Yandi tubaka nde: “Kele diaka ti muntu ya nkaka yina beto lenda yula Yehowa na nzila na yandi; kansi mono ke mengaka yandi, sambu yandi ke bikulaka ve ata fioti mambu ya mbote sambu na mono, kansi yandi ke bikulaka kaka mambu ya mbi.” Ata mpidina, bo yulaka kaka profete Mikaya. Kaka mutindu Ahabi tubaka, profete yina tubaka mambu ya mbi sambu na yandi. Ahabi, ntotila ya mbi balulaka ve ntima mpi yandi lombaka ve Yehowa pardo. Yandi tulaka profete ya Yehowa na boloko. (1 Bant. 22:7-9, 23, 27) Ata Ahabi lombaka nde bo tula profete ya Yehowa na boloko, mambu yina profete ya Yehowa tubaka, salamaka kaka. Bo fwaka Ahabi na bitumba yina bo nwanaka na nima.—1 Bant. 22:34-38.

24-30 OCTOBRE

BIMVWAMA YA NDIINGA YA NZAMBI | 2 BANTOTILA 1-2

“Mbandu ya Mbote na Yina Me Tala Kupesa Formasio”

w15 15/4 13 § 15

Mutindu Bankuluntu Ke Pesaka Bampangi Formasio

¹⁵ Disolo ya Elisa ke monisa mpi mutindu bampangi lenda monisila bankuluntu luzitu. Ntangu Eliya kwendaka ti Elisa na kutala

kimvuka ya bapofete na Yeriko, bo kwe-ndaka na nzila ya Nzadi ya Yordani. Ebuna, “Elia bakaka kazaka na yandi, yandi kangaka yo, ebuna yandi bulaka yo na masa; masa kabanaka na ndambu zole.” Na nima ya kusabuka masa, bo landaka ‘kusolula na nzila.’ Ya kieleka, Elisa yindulaka ve nde yandi me zaba mambu yonso. Tii kilumbu Eliya bikaka yandi, Elisa vandaka kusadila mpi kundima mambu yonso yina longi na yandi vandaka kulonga yandi. Na nima, Eliya tombukaka na mupepe ya ngolo. Ntangu Elisa vutukaka na nzadi ya Yordani, yandi bulaka kazaka ya Eliya na masa mpi tubaka nde: “Wapi Mfumu Nzambi, Nzambi ya Elia?” Ebuna, masa kabwanaka na ndambu zole.—2 Bant. 2:8-14.

w15 15/4 13 § 16

Mutindu Bankuluntu Ke Pesaka Bampangi Formasio

¹⁶ Keti nge me mona ve nde kimangu ya ntete yina Elisa salaka kele kiteso mosi ti kimangu ya nsuka yina Eliya salaka? Sambu na nki yo fwete benda dikebi na beto? Ziku, Elisa yindulaka ve nde sambu yandi me kuma ti kiyeka, yandi fwete soba mambu na mbala mosi. Elisa landaka bitambi ya Eliya, mpi yo monisaka nde yandi zitisaka longi na yandi. Yo ndimisaka bapofete ya nkaka nde yandi kele muntu yina bo lenda tudila nti-ma. (2 Bant. 2:15) Na bamvula 60 yina Elisa salaka bonso profete, Yehowa sadilaka yandi sambu na kusala bimangu mingi kuluta yina Eliya salaka. Inki dilongi balongoki le-nda baka na mbandu na yandi?

Bimvwama ya Kimpeve

w05 1/10 19 § 1

Bangindu ya Mfunu ya Mukanda ya Zole ya Bantotila

2:11—Na nki “zulu” ‘mupepe ya ngolo nataka Elia’? Zulu ya bo ketubila awa kuvandaka

ve kisika mosi ya kele ntama na kati ya luyalanganu to kisika ya kimpeve yina Nzambi ti bawanzyo na yandi kezingaka. (Kulonga 4:19; Nkunga 11:4; Matayo 6:9; 18:10) “Zulu” yina Elia kutombukaka vandaka zulu ya matuti kisika mupepe ketambulaka. (Nkunga 78:26; Matayo 6:26) Sambu yo vandaka kukwenda ntinu na kati ya mupepe, yo fwete vanda nde pusupusu yina vandaka kubasisa tiya kunataka Elia na kisika yankaka na ntoto, kisika yandi landaka kuzinga sambu na mwa ntangu mosi buna. Nkutu, bamvula na nima, Elia kusionkilaka Yorami, ntotila ya Yuda, mukanda.—2 Bansangu 21: 1, 12-15.

31 OCTOBRE–6 NOVEMBRE

BIMVWAMA YA NDIINGA YA NZAMBI | 2 BANTOTILA 3-4

“Baka Mwana na Nge”

w17.12 4 § 7

“Mono Me Zaba nde Yandi Ta Futumuka”

⁷ Lufutumuku ya zole yina Biblia ke tubila salamaka na nzila ya profete Elisha. Nkento mosi na mbanza Shunemi vandaka kubuta ve. Sambu yandi yambaka Elisha na nzo na yandi, Yehowa sadisaka yandi na kubuta mwana-bakala, ata bakala na yandi vandaka dezia mununu. Bamvula fioti na nima, mwana yango fwaka. Yindula mpasi yina mama yina waka. Yandi waka mpasi mingi, yo yina yandi kwendaka kusosa Elisha na Ngumba ya Karmele, na bakilometre 30. Elisha tindaka nsadi na yandi Gehazi na ntwala na Shunemi sambu na kutelemisa mwana yina. Kansi Gehazi kukaka ve. Na nima Elisha kwendaka ti mama yina na nzo na yandi.—2 Bantotila 4:8-31.

w17.12 5 § 8

“Mono Me Zaba nde Yandi Ta Futumuka”

⁸Elisha kotaka na nzo kisika yina bo tulaka mvumbi mpi yandi sambaka. Yehowa pesaka mvutu na kisambu na yandi mpi vutulaka mwana yina na luzingu. Ntangu mama monaka mwana na yandi ya moyo, yandi waka kiese mingi! (Tanga 2 Bantotila 4:32-37.) Ziku yandi yibukaka kisambu ya Ana. Ana vandaka mukobo kansi Yehowa pesaka yandi mwana, Samuele. Na nima, Ana kumisaka Yehowa sambu “yandi ke kulumusaka na Maziamu, mpi yandi ke tombulaka.” (1 Samuele 2:6) Nzambi monisaka nde yandi kele ti ngolo ya kufutumuna bafwa na mutindu yandi futumunaka mwana yina.

Bimvwama ya Kimpeve

it-2-F 672 § 6

Profete

“Kimvuka ya Bambikudi.” Mukanda mosi (*Grammaire de l’hébreu biblique*, ya P. Joüon, Rome, 1923, § 129 j) tubaka nde, bangogo yai ya Kiebreo *ben* disongidila mwana ya, to *beneh’* disongidila bana ya, lenda tendula “muntu mosi ya kele na

kimvuka mosi ya bantu (to na kati ya dika-nda mosi, to ya kimvuka mosi ya siki-siki).” (Tala Neh 3:8, kisika bo me balula bangogo “mosi na kati ya bantu yina ke vukisaka mafuta ya nsudi ya kitoko” nde “mwana ya bantu yina ke vukisaka mafuta ya nsudi ya kitoko.”) Mutindu mosi bangogo bana ya baprofete lenda tendula nzo-nkanda mosi yina bo vandaka kulonga bantu yina vandaka ti nzala ya kukuma baprofete to kimvuka mosi buna ya baprofete. Bimvuka ya mutindu yina vandaka na Betele, na Yeriko mpi na Gilgale. (2Bn 2:3, 5; 4:38; tala 1Sa 10:5, 10.) Samuele vandaka kutwadisa kimvuka ya mutindu yina na Rama (1Sa 19:19, 20), mpi yo ke monana nde Elisha vandaka ti mukumba ya mutindu mosi na bilumbu na yandi. (2Bn 4:38; 6:1-3; tala 1Bn 18:13.) Disolo yango ke monisa nde bo tungaka nzo na bo bo mosi, mpi bo sadilaka kidadilu ya kudefa. Diambu yai lenda monisa nde bo vandaka kunata luzingu mosi ya kukonda mindondo. Ata mbala mingi, bo vandaka kulala nzo mosi mpi kudia kisika mosi, bo vandaka kupesa konso muntu mukumba na yandi ya kiprofete.—1Bn 20:35-42; 2Bn 4:1, 2, 39; 6:1-7; 9:1, 2.

